

Dr. D. HANNEMA

Kasteel Weldam

GOOR (O.)

16 Maart 1954

Zie ook onder Koenigs [K]

Den Heer Directeur van het
Museum Boijmans
Rotterdam

Waarde Heer

In uw jaarverslag over 1952, ook in de agenda 1954 lees ik dat de collectie Koenigs in 1940 aan de Stichting geschonken werd. Dit is foutief en moet zijn 1941. In het voorwoord van de catalogus van de tentoonstelling te Parijs in de Bibl.Nat. staat het reeds verkeerd terwijl het toch goed staat in het jaarverslag van het Museum over 1941, in het voorwoord van mijn catalogus van de collectie van Beuningen en in het voorwoord van de catalogus voor de tentoonstelling in het Petit Palais.

Mag ik eens vernemen hoe U daaraan komt?

Ik voeg hierbij een beknopt overzicht van de geschiedenis van de collectie Koenigs. U wilt dit wel in het archief van het Museum bewaren.

Dat in Boymans geen Breitner tentoonstelling werd ingericht is niet zoo merkwaardig. De Rotterdamse kunstkring heeft in mijn tijd 2x het werk van Breitner laten zien.

Ik hield er niet van om in herhaling te vervallen.

Ten slotte heb ik van de Heer Roëll vernomen dat het Stedelijk Museum te Amsterdam een zelfde soort affaire als U met de Toorop tekening heeft lopen. De Heer Roëll had in oorlogstijd een tekening van van Gogh gekocht, welke later uit Joodsch bezit afkomstig bleek te zijn. De Heer Sandberg weigert echter de tekening af te staan. Ik zou in ieder geval maar eens goed laten onderzoeken of de tekening werkelijk gestolen is en niet door de familie verkocht werd. Dergelijke gevallen doen zich nogal eens voor.

Met vr-gr,

D.Hannema

De collectie Koenigs

In 1935

In 1935, bij de opening van het nieuwe Museum Boymans werd de collectie Koenigs in bruikleen gegeven aan de Gemeente Rotterdam.

Financieele omstandigheden noopten de verzamelaar zijn collectie op neutraal terrein onder te brengen.

De connectie die ik reeds jaren met de heer Koenigs had, de bewondering die wij beiden voor Rubens en Jeroen Bosch koesterden, het nieuwe Kunstmuseum dat in Rotterdam gebouwd werd, deden de heer Koenigs ertoe besluiten Boymans te verkiezen boven andere musea in den lande.

In 1940

Begin 1940 werden de financiële omstandigheden van de Heer Koenigs dusdanig dat door de Bank een liquidatie van de kunstverzameling geëischt werd. Koenigs bracht mij hiervan op de hoogte en ik deelde mede dat ik alles zou doen om de collectie voor Rotterdam te behouden. Daartoe wendde ik mij dadelijk tot de Heeren van Beuningen en van der Vorm met de bedoeling haar voor de Stichting Museum Boymans te verwerven. Voor de verzameling, zoals die in Boymans in bruikleen was, werd een bedrag van 1 ½ miljoen gulden gevraagd. De Heer van Beuningen voelde er eerst weinig voor, omdat ["]tekeningen toch maar opgeborgen worden." tenslotte kon ik hem na meerdere bezoeken, van de belangrijkheid der zaak overtuigen.

Terwijl de Heer van der Vorm nog bezig was een oplossing voor de Stichting te zoeken, vertrok de Heer van Beuningen naar Amsterdam en kocht voor 1 miljoen gulden alle in Boymans aanwezige tekeningen benevens van de schilderijen de vier panelen van Jeroen Bosch, het landschap van Rubens, de drie Kruisen, de schets Engeland en Schotland benevens de schetsen van de Torre della Parada, allen van Rubens. Alle andere schilderijen o.a. De grote Diana van Rubens, vielen buiten deze transactie en werden door de Heer Koenigs vóór de oorlog apart verkocht. De geheele affaire had eenige maanden voor het uitbreken van de oorlog, in Mei 1940, plaats.

In 1941

Bij het uitbreken van de oorlogshandelingen in Mei 1940 werd de gehele verzameling, zoals die door de Heer van Beuningen gekocht was, in de kelder van het Museum opgeborgen en wel op de meest veilige plaats onder de toren van het gebouw.

Eind Juni, begin Juli 1941, kreeg ik bezoek van de Heer van Beuningen met de mededeling dat hij geld nodig had en wel 1 ½ miljoen gulden, omdat hij een uitermate belangrijk schilderij gekocht had en geen liquide geldmiddelen had, aangezien hij in 1940 behalve de collectie Koenigs, daarna, even voor het uitbreken van de oorlog in Mei, de van Eyck uit de Cook collectie gekocht had voor ± 2 ½ miljoen gulden. Ik zou later wel vernemen wat dat voor een schilderij was. Het bleek, bij een (bezoek) dat ik in October 1941 bij hem in Vierhouten bracht, dat dit "het Avondmaal" was. Hij had dit doek in Juni van dit jaar gekocht bij Hoogendijk. Alleen Roëll kende en bewonderde het stuk.

Ik deelde hem mede dat ik deze gang van zaken betreurde en (verzocht) hem een andere oplossing te vinden en o.a. de mogelijkheid te onderzoeken of de Heer van der Vorm niet bereid zou zijn de verzameling ten behoeve van de Stichting te kopen. Er bleek echter niets aan te doen te zijn. Zijn schoonzoon, de Heer Peterich ~~had zich~~ was reeds met dr.Posse uit

Dresden in verbinding ~~gesteld~~ en de transactie moest doorgaan. Ik kreeg de belofte dat alles wat niet verkocht werd aan de Stichting geschonken zou worden. De Heren van Beuningen en Posse droegen Friedlaender op een taxatie te maken. Deze taxeerde alleen de teekeningen collectie op 3 ½ miljoen gulden. Voor 1 ½ miljoen gulden moest dus verkocht worden. Posse stond op de overdracht van de complete verzameling Duitse teekeningen. Ik heb, na rijp beraad daartegenover gesteld, de complete collectie 19-de eeuwsche Fransche Teekeningen benevens de 16de eeuwsche Nederlandsche teekeningen.

Om al het andere werd gedurende 4 maanden gemarchandeerd. Sommige bladen, zooals verschillende Rembrandt's (Staalmeesters, Saskia aan het venster, leeuw, 2 naaktfiguren en eenige landschappen) eenige grote Rubens bladen, de twee boeken met teekeningen van Fra Bartolomeo kon ik verduisteren evenals het geheel aan Spaansche teekeningen.

Omstreeks October 1941 was de zaak afgelopen. De Heer van Beuningen hield woord en schonk alles aan de Stichting. Zelf behield hij de Gentile Bellini, een Watteau tekening en een blad van Daumier. Bovendien schonk hij Peterich een Rembrandt tekening, een mansportret en Friedlaender een sepia tekening van G.B. Tiepolo, de heilige familie voorstellend.

Ook een aantal van de schilderijen schonk hij de Stichting te weten 4 werken van Jeroen Bosch en de schetsen voor de Torre della Parada van Rubens op de Narcissus na. Het landschap van Rubens (?) de drie kuisen en de schets Engeland en Schotland behield hij.

Op deze wijze en niet anders kwam deze voor het Rotterdamsch Museum zoo uitermate belangrijke schenking tot stand in het jaar 1941.

D.Hannema

15 Maart 1954

19 maart 1954

Dr. D. Hannema
Kasteel Weldam
Goor.

Zeer geachte Heer Hannema,

Vriendelijk dank voor Uw brief van 16 Maart met de zo uitvoerige gegevens over de gang van zaken met betrekking tot de Koenigs schenking. Dat wij de datum 1940 hebben vermeld had een simpele reden: wij meenden dat reeds toen een dergelijke schenking in de bedoeling lag en beschouwden de in dat jaar begonne transacties als inleiding op de definitieve overdracht aan de Stichting. Wij zullen echter in vervolge de exacte datum 1941 aanhouden.

Wat de opmerking in de Breitner catalogus betreft over het feit dat het Museum tot nu toe geen Breitner tentoonstelling heeft gehad, hoop ik toch dat U dit niet op enigerlei wijze als critiek hebt uitgelegd. Wel geloof ik dat, al heeft ook na de oorlog de Kunstkring nogmaals een Breitner tentoonstelling gehouden, niet van een herhaling gesproken kan worden gezien de keuze en inrichting.

Het geval Toorop "Godsvertrouwen" komt ter sprake op de a.s. Stichting vergadering. Het curatorium kan zich dan uitspreken over de te volgen gedragslijn.

Met vriendelijke groeten,

(J.C. Ebbinge Wubben)
Directeur.